

Nermina Dautbašić (et al.), *Prekinuto djetinjstvo Srebrenice / The Broken Childhood of Srebrenica.*

Sarajevo – Srebrenica: Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, Organizacioni odbor za obilježavanje 11. jula 1995, 13. godišnjice genocida nad Bošnjacima "sigurne zone UN-a" Srebrenica, BZK "Preporod" Srebrenica, 2009, 136/118 str.

Pred čitalačku publiku Bosne i Hercegovine je 2009. godine izašlo bilingvalno izdanje knjige *Prekinuto djetinjstvo Srebrenice*, odnosno *The Broken Childhood of Srebrenica*, u suizdanju Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, Organizacionog odbora za obilježavanje 11. jula 1995, 13. godišnjice genocida nad Bošnjacima "sigurne zone UN-a" Srebrenica i BZK "Preporod" Srebrenica. Mladi ljudi današnjeg vremena Nermina Dautbašić (*Nekad i sad*), Alma Gabeljić (*Ni kriva ni dužna*), Mediha Mustafić (*Genocid prije genocida*), Elvisa Haskić (*Trnovit put odrastanja*), Dželaludina Pašić (*Zašto baš mi?*), Nermina Sejdinović (*Život i Srebrenica*), Azir Osmanović (*Genocid i ja*), Sadmir Nukić (*Svjedočenje*) i Admir Sejdinović (*Moje sjećanje na ono što sam preživio*) ispričali su svoja iskustva proživljena za vrijeme agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu, u predjelu Srebrenice, s velikom predanošću i zorno

opisujući realistične trenutke svoga djetinjstva, ponajviše u periodu od 1992. do 1995. godine. Devet priča od kojih je satkana knjiga apsolutno ne zahtijevaju od čitatelja veliko vrijeme (najduža priča je autorice Dželaludine Pašić *Zašto baš mi?* koja ima 14 stranica, dok je najkraća priča autorice Medihe Mustafić *Genocid prije genocida* koja ima samo tri stranice teksta), što je posebno važno u današnjem ubrzanom načinu življenja, no traže potpunu predanost čitateljskoga duha svakoj riječi.

Stanovnici ovoga dijela Bosne i Hercegovine za vrijeme agresije prošli su kroz neviđenu "kataklizmu". Bili su svjedoci neviđene ljudske "gluposti", koja je dostizala i demonske spoznaje. Ovi mladi ljudi, autori sve aktuelnije knjige, bili su svjedoci jedne tragedije koja će nešto kasnije "uzdrmati" cijeli svijet. Autori priča nisu ni bili svjesni da će vidjeti zločine genocida koji će za sobom odnijeti

na hiljade nedužnih ljudskih života. No, oni su zasigurno drugačiji od svojih vršnjaka u ovoj zemlji. Drugačiji su, jer su svoju bol za voljenim gradom pretočili u pisanu riječ koja je na bijelom papiru stvarala svjedočanstvo o patnji koju i danas žive. Mastilo i pero bili su odraz čvrstine njihovog uma i težnje za stvaranjem jednog novog poglavlja u svojim životima. Autori ove knjige koja je danas pred nama, podijelili su svoje svjedočanstvo s nama, jer upravo kroz bol pisane riječi nastoje pronaći spokoj svoje duše i smiraj svojih najbližih, onih koji preseliše na Ahiret. Pišući o svojoj iskonskoj boli, kroz zamućeno pero govore o svom mučki uništenom djetinjstvu u praskozorju njihovog poimanja svijeta. Došli su na ovaj svijet sretni, ne sluteći da će 1992. njihovo djetinjstvo biti na određeni način prekinuto, a 1995. završit će očajno. Rane su preduboke da bi se samo tako zacijelile. Misao je pretiha i nejakta da bi odagnala strahove koji nameću drukčija pravila igre u vremenima odrastanja.

Danas, kada su odrasli, sanjaju neke druge snove. Pronaći svoje najmilije i poželjeti rahmet njihovim dušama ono je čemu se nadaju. Oni danas žive i rade u Srebrenici, vjerujući u jedinstvo Bosne i Hercegovine, nadajući se iole boljoj budućnosti za svoju generaciju. O tome nam svjedoče i njihove kratke biografije koje se, uz fotografije, nalaze na stranici koja prethodi svakoj priči.

Njihovo djetinjstvo je ubijano stihijski, dugo i tiho. Vrhunac njihove boli, po dojmu koji se stječe čitajući sva svjedočenja, bio je onaj jula mjeseca 1995. godine, jednoga ljetnoga dana, u svitanje zore. Slabašan i dalek krik, zatim jezovit krik, a naposljetku demonski krik silovanih žena. Plač majki u trenucima kada su njihovi sinovi odvođeni na drugu stranu, urlici beznađa u trenucima otimanja muške djece iz slabašnog ženskog naručja, tužni pogledi u prazno, još tužnije zamućene slike prošlosti, zaboravljeni dodiri, nezavršena misao, nedosanjani san.

Srebrenica, grad koji je svoje mjesto našao nedaleko od ljekovitih izvora Guber, nakon nakupina svekolike ljudske boli i patnje, zaslužuje da bude stjecište mladih snaga koje će na svojim plećima nositi razvoj ove bosanskohercegovačke općine, kao simbola stradanja i otpora jednoga naroda. Mladi ljudi nam kroz svoja svjedočanstva poručuju da se u prošlosti patilo, da se u sadašnjosti gradi, a da se u budućnosti naši snovi obistinjuju. Ovaj grad ne smije samo podsjećati na užase stradanja iz prošlosti, ovaj grad treba postati i ostati svojevrsan magnet za sve perspektivne ljude koji će u ovome mjestu prepoznati svoju šansu za izgradnju zajednice. Srebrenica i dalje treba nadaleko biti poznata po ljekovitosti i mineralima, po svome prirodnome blagu.

Treba biti čuvena po talentima i mladim ljudima koji su se vratili u ove krajeve, nastojeći graditi svoju budućnost kako bi se upravo njihovi snovi obistinili.

Bilingvalno izdanje knjige *Prekinuto djetinjstvo Srebrenice*, odnosno *The Broken Childhood of Srebrenica* predstavlja svojevrsni pisani trag o historiji življenja i propadanja u jednome gradu, o historiji dječije graje i kukavičluku agresora. Knjiga je svjedočenje mladog čovjeka o "srebreničkom" genocidu, koja zaslužuje da bude prevedena na mnoge jezike. Njezin prijevod na engleski jezik treba predstavljati početak procesa prevođenja na svjetske jezike i njezinoj promociji u drugim državama.

Stil rukopisa sa svakom novom pričom dobiva nove elemente svjedočenja. Svaka priča predstavlja jedinstvenu cjelinu, no poveznice se vrlo lahko mogu odrediti temeljem vremena i mjesta iskazivanja. Prelistavajući i čitajući njihova svjedočanstva, možemo konstatirati da se radi o autentičnim iskazima svjedoka jednoga zločina. Ispred sebe, dakle, nemamo ni naučno, a ni stručno djelo, već se primarno radi o svjedočenju sa primjetnom pripovjedačkom notom.

Potrebno je da čitalačka publika diljem svijeta ima spoznaju o jednom vremenu, dok autori polahko postaju prenositelji naše stvarnosti i naše historije. Oni postaju mladi

misionari čija je misija podsjećati ljude oko sebe na sve ono što se dešavalo na određenom prostoru. Knjiga predstavlja svojevrsnu oralnu historiju što se poglavito razumije kao metoda u istraživanju "prošle stvarnosti", koja se sve češće koristi među historičarima današnjice. Knjiga se može promatrati i kao usmeno predanje kroz svjedočenja očevidaca zločina. Proteklih nekoliko desetljeća historičari sistemski obraćaju pozornost fenomenima kolektivne memorije/pamćenja ili memorije općenito, te ako istaknemo ovu knjigu kao jednu od predstavnika bosanskohercegovačke oralne historije, tada će ova zbirka svjedočanstava imati svoju potvrdu kod nas i kao historijsko štivo.

Preporučujem da se u kućnim bibliotekama svih Bosanaca i Hercegovaca nađe po jedan primjerak ovoga vrijednog rukopisa koji će, svakako, na jedan savremen način obogatiti i oplemeniti našu svijest o jednom kukavičijem vremenu, o sumanutosti ljudskog uma, o jednoj prekinutoj mladosti, o jednom hrabrom preživljavanju i pokretačkoj snazi čovjeka. Istodobno, pozivam navedene autore knjige da krenu u nova stvaranja, da rade na nastavku rukopisa u kojemu će govoriti o opstanku jednog naroda u Srebrenici, o snazi preživljavanja i prilagođavanja, o svojim trenutnim aktivnostima koje vode u ovom gradu. To će biti dokaz da agresor nije uspio ubiti duh mladoga čovjeka

koji je u Srebrenici pronašao mjesto za svoj život.

Prof. dr. Ismet Dizdarević napisao je predgovor knjige. S pravom ga je nazvao *Užasi viđeni očima djece*. Piše da su djeca doživjela i duboko utkala u sebe bolne trenutke rastanja od najbližih, od očeva, braće, daidža i amidža, od dobrih ljudi koje su sretali u sretnim danima Srebrenice. Predgovor završava njihovom vječnom nadom da ovaj grad može i treba biti mjesto vječitog sjećanja na dane genocida i mjesto življenja ispunjeno mirom, radom i napretkom.

Abdurahman Malkić, načelnik Općine Srebrenica u prošleme sazivu, napisao je, na molbu autora, pogovor knjige koji je nazvao *Pomozimo im da uspiju*, u kojem je naveo svoje osnovne razloge pisanja teksta. Uzeo je učešće u stvaranju ovoga djela zarad podrške pisanju mladih osoba, "sada već" i intelektualaca, radi doprinosa istini, radi pisanja

jezikom ljubavi, a ne mržnje, te zbog njihove ne samo izražene nego i realizirane želje da rade i daju doprinos oporavku razvoja Srebrenice.

U konačnici, kao veliku mudrost mladih autora ističemo i njihovu napomenu da je sjećanje na Srebrenicu neophodno imati kao nacionalnu instituciju pamćenja radi bolje budućnosti. U svojim pričama primjetno ističu da ta budućnost, u kojoj nikome ne žele da se dogodi ni približno slično onome što se dogodilo njima, jeste budućnost suživota, ljubavi, tolerancije i obostranog uvažavanja. Dakle, u tekstu čitatelj neće pronaći riječi mržnje, pozivanja na osvetu ili slične ovozemaljske strasti. Autori pisanih riječi izdigli su se daleko iznad neprijatelja, ma kako se on zvao i ma gdje danas živio ■

Enis Omerović